

Antonio Abondio: Medalja Rudolfa II.

Dr Ivan Mirnik

Arheološki muzej, Zagreb

Izvoran znanstveni rad – 737.2 Abondio, A.

Lombardska je obitelj Abondio dala tri generacije značajnih umjetnika: Antonija Starijeg, Antonija Mlađeg (Milano 1538 – Beč 22. V. 1591), te Alessandra (c. 1580 – Prag 1653), sina Antonijeva. Još i danas postoji dilema je li se prvi od njih zvao Antonio ili Alessandro. Najznačajnija je ličnost od sve trojice bio Antonio Mlađi, kipar i medaljer¹. Kao mladić dolazi oko god. 1570. na dvor cara Maksimilijana II (1564–1576), koji je rezidirao u Beču i u zlatnom Pragu. Antonio dolazi na dvor s ocem. Ubrzo svojim radovima oduševljava i cara i njegove dvorjanike. U dokumentima se najčešće spominje kao slikar, dvostruki slikar (Hofmaler), dvostruki portretist (Hofcontrafeter, Hofconterfetter, Conterfeter) i izradivač voštanih likova (Waxpossirer)². To što ga nazivaju slikarom ne znači da je slikao, već se to odnosi na njegove polikromne voštane portrete u reljefu, koji su bili osobito cijenjeni. On je iz voštanog modela za medalju usavršio obojeni portret, također u vosku, kakvih danas možemo vidjeti u svakoj svjetskoj zbirci koja drži do sebe. Ova Abondijeva specijalnost, ako ne i izum, bila je tražena u svim habsburškim zemljama (Austrija, Češka, Španjolska, Nizozemska), a moglo bi se kazati da je taj veliki interes za njegovu umjetnost u neku ruku prouzrokovao gubitak zanimanja za njemačko medaljerstvo³. Obojane voštane medalje savršeno su izrađivali i

Numizmatička zbirka Arheološkog muzeja u Zagrebu posjeduje izuzetnu medalju Antonija Abondija (Milano? 1538 – Beč 22. 5. 1591.), Talijana, koji je radio za dvorove Beča i Praga, ali i za Španjolsku, Njemačku i Nizozemsku. Ova medalja izdana je 1576. godine, za stupanje dvadesetčetverogodišnjeg Rudolfa II. na tron Svetog rimskog carstva. Avers čini portret s natpisom RVDOLPHVS II ROM IMP:AVG, a na reversu orao leti kroz oblake, ispod natpisa: SALVTI PVBLICAE. Medalja je srebrna, promjera 46 mm, inventirana pod brojem 7038. Kupljena je u Frankfurtu 1911. godine, kada je aukcijska kuća Adolph Hess prodavala duplikate iz lenjingradskog Ermitagea. Identični primjerci nalaze se u poznatim zbirkama: Leopold Welzl von Welenheim, Prince Montenuovo, itd.

aus dem Mailändischen, der auf österreichischen Medaillen von J. 1567 bis 1587 erscheint und dessen Leistungen. Wiener Jahrbücher der Literatur, 112/1845, Anzeigebblatt, 1–25; Armand, A., *Médailleurs italiens des quinzième et seizième siècles*, I, Paris 1883, 267–274; III, 127–129; Kenner, F., *Cammeen und Modelle des XVI. Jahrhunderts*. Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses, 4/1886, 15, 17, 18–20; Zimmermann, H., *Urkunden, Acten und Regesten aus dem Archiv des k.k. Ministeriums des Innern*, i b i d., 7/1888, br. 5033, 5064, 5105, 5117, 5190, 5257, 5308, 5322, 5376, 5406, 5435, 5442, 5499; Kenner, F., *Leone Leonis Medaillen für den Kaiserlichen Hof*, i b i d., 13/1892, 55, 62, 92; Kreytzi, F., *Urkunden und Regesten aus dem k. und k. Reichs-Finanz-Archiv*, i b i d., 15/1894, br. 11.568, 11.570, 11.603, 11.606, 11.617, 11.623, 11.626, 11.640, 11.653, 11.654, 11.666, 11.671, 11.775; Ambrosoli, A., *Una medaglia di Antonio Abondio*, Rivista italiana di numismatica, 2/1889, 391–393; Fabriczy, C. v., *Medaillen der italienischen Renaissance*, Leipzig (1903), 103; Domanig, K., *Die deutsche Medaille*, Wien 1907, br. 246–255; Thieme, U. – F. Becker, *Allgemeines Lexicon der bildenden Künstler*, 1/1908, 26–28; Fiala, E., *Collection Ernst Print zu Windisch-Grätz*, I, Prag 1895, 15, 36, 81, 277, 387; Habich, G., *Beiträge zu Antonio Abondio II. Nachträge und Berichtigungen*, Archiv für Medaillen = und Plaketten = Kunde (Halle a. d. Saale), 1/1913–14, 100–109; Hill, G. F., *A Guide to the Exhibition of Medals of the Renaissance in the British Museum*, London 1923, 49–50; Maria a gyermek Jezussal, Numizmatikai közlöny, 25/1926, 36; Dworschak, F., *Urkunden und Regesten zur Biographie des Medailleurs Antonio Abondio*, Numismatische Zeitschrift, 21 (61)/1928, 107–117; Fiala, E., *Antonio Abondio keroplastik a medaljer*, Praha 1909; *Enciclopedia italiana*, 1/1929, 109; Trauthson Cimerrel nyakérem, Magyar Művészet, 4/1928, 425; Katz, V., *Eine unedierte Medaille des Antonio Abondio*, Berliner Münzblätter, 49/1929, 539–431; Katz, V., *Eine St. Georgsmedaille des Antonio Abondio*, Berliner Münzblätter, 50/1930, 17–19; *Česká a slovenská medaille 1508–1968*, Praha 1969, 11, 25; *Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealverbandes*, 119/1974, tab. 9; Bénézit, E., *Dictionnaire critique et documentaire des peintres sculpteurs, dessinateurs et graveurs*, 1/1976, 13; Hippman, F. R., *Münzen und Medaillen der geistlichen und weltlichen Herren in Oberösterreich*, Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealverbandes, 121/ 1976, 67–103; Hall, V., *Catalogue of the Vernon Hall Collection of European Medals*, Madison, Wisconsin 1978, 65; Jones, M., *The Art of the Medal*, London 1979, 60–64.

² Zimmermann, H., o.c. 1888; Kreytzi, F. o.c. 1894.

³ Jones, M., o.c.p. 60.

¹ Nagler, G. K., *Neues allgemeines Künstler-Lexicon*, I, München 1835, 8; Bolzenthall, H., *Skizzen zur Kunstgeschichte der modernen Medaillen-Arbeit* (1429–1840), Berlin 1840, 166–169; Bergmann, J., *Medaillen auf berühmte und ausgezeichnete Männer des Oesterreichischen Kaiserstaates vom XVI. bis zum XIX. Jahrhundert*, II, Wien 1858, 81–109, 109–114, 24–29, 114–126, 227–236; Bergman, J., *Ueber den ausgezeichneten Medailleur AN:AB. das ist Antonio Abondio*

neki od velikih majstora kasnije, tako npr. Alessandro Abondio⁴, Abraham Simon, Guillaume Duprè, Gaspare Morone Mola, Benedetto Pistrucci i drugi.

Od god. 1566. Abondio je u dvorskoj službi s plaćom od 20 guldena mjesečno. Novi car Rudolf II. (rođen 1552, car 1576–1612) cijeni Antonija Abondija vrlo visoko, daje mu plemićku titulu i dopušta nošenje grba, plaća mu dugove i odobrava vrlo duge plaćene dopuste. Rudolf II. mu također dopušta da putuje po svijetu u posjetu brojnim evropskim dvorovima. Tako Abondio neko vrijeme boravi u Nizozemskoj, što se osobito povoljno odrazilo na njegovo ekonomsko stanje. Godine 1571/72, proveo je u Španjolskoj, a nakon toga odlazi u Bavarsku i na neke od bezbrojnih manjih dvorova srednje Njemačke, te u gradove Würzburg i Augsburg. Slava mu se sve više širi. Opet se vraća u Prag 1582, a iduće godine, također uz pristanak vladara kreće u Italiju. Godine 1584. ponovno ga vidimo u Pragu i Beču. Na platnim listama još je god. 1590, a ime mu se spominje u dvorskim dokumentima još početkom 17. st. Dosta se dugo vremena njegova smrt stavljala u godinu 1593. ili 1596, no iz postojećih isprava očito je da je preminuo u Beču 22. V. 1591. Istaknuto mjesto dvorskog portretista prešlo je na njegova sina Alessandra za vladanja careva Rudolfa II. i njegova brata Matije II, kasnije on seli na kneževski dvor dinastije Wittelsbach u München, koja nije manje cijnila likovne umjetnosti od Habsburga.

Medaljerskom obrtu Antonija Abondija naučio je njegov otac, a na ovoga je veliki utjecaj izvršio sam Michelangelo. Osim očeva utjecaja na djelima Antonija Abondija očit je također utjecaj stilova velikih majstora Leona Leonija, Jacopa Nizzole da Trezza (kojeg Abondio portretira u dobi od 60 godina, god. 1572, Armand 30) i Andree Cambi iz Cremona zvanog Bombarda. Obilježje njegova sjevernotalijanskog manirizma je otmjena jednostavnost izraza, kakva je najbolje odgovarala auličkim zahtjevima, mirnoća u modelaciji koja je ujednačena u svom plastičnom efektu. U svakoj od Abondijevih medalja odražava se elegancija kombinirana sa savršeno ovladanom tehnikom obrade voska, te kasnije bronce.

Medalje Antonija Abondija datiraju se između 1561. i 1587. U prvu se njegovu fazu, prije odlaska na dvor, ubrajaju portreti nastali na tlu Italije: znamenita medalja raskošne ljepotice *Caterine Riva* (Armand 25), o kojoj se inače ništa ne zna; Firentinca *Antona Francesca Donija* (1513–1574, Armand III, p. 128); pravnik *Guida Panziruola* iz Reggia, 1563. (1523–1599, Armand III, p. 128); *Guida Rossija* iz Carpija (Armand, III, p. 129), te još neka djela koja mu se pripisuju. Za carski dvor izradio je medalje s likovima careva *Friedricha III.* (1452–1493, Armand 2), osnivača habsburške moći i obiteljskih zbirki umjetnina; *Maksimilijana I.* (1493–1519, Armand 3; III, p. 127), »posljednjeg viteza«; *Maksimilijana II* (1564–1576) i *caricu Mariju* (Armand 4,5); Rudolfa II. (1576–1612, Armand 6–9); zatim *nadvojvoda Karla* (1540–1590, Armand 10), *Ernesta* (1553–1595, Armand 11–12), *Matiju* (rođen 1557, car 1612–1619, Armand 13–15), *Maksimilijana* (1558–1618, Armand 15–16), *kralja Poljske, kardinala Alberta*

⁴ Ilg, A., *Über Wachsbossierungen von Alessandro Abondio d.J. und zeitgenössischer Meister in Oesterreichischen Museen, Mittheilungen der k.k. Zentralkommission, N.F., 2/1876.*

(1559–1621, Armand 17), te *Venceslava* (1561–1578, Armand 17).

Poznate su nam još i medalje sa slijedećim osobama: *Leonhard IV. von Harrach* (1514–1590) i žena mu *Barbara von Windischgrätz* (Armand 19; Domanig 246–7); liječnik *Thomas Jordan* iz Cluja (1539–1585, Armand 20; Bergmann LXIII)⁵; *Johann von Khevenhüller* (1538–1606, Armand 21–22, dvije medalje, jedna iz god. 1567); *Cordula von Lindegg* (umrla 1586, Armand 23; Bergmann LXIV)⁶; *Wratislav von Pernstein-Helfenstein* (1530–1582, Armand 24; Lanna 1085; Bergmann LXV)⁷; *Wilhelm II. Bavarski* (1548–1626, Armand III, p. 127, dvije medalje); *Giulio Cesare Gonzaga-Bozzolo* (1552–1609, Armand III, p. 128); šibenčanin *Antun Vrančić* (Verantius, Verancius, Wrancy, 1505–1573, Armand 32; Domanig 249; Bergmann LXII)⁸, nadbiskup Ostrogona, primas i namjesnik Ugarske, te imenovani kardinal (medalja je po svoj prilici nastala krajem god. 1569).

Na neke od medalja Abondio je stavljao i godinu, na tima se vide slijedeći ljudi: *Albrecht Tuhem* (rođen 1530, Armand 31), 1567; *Johann von Khevenhüller* (Armand 22), 1567; biskup *Ernest Bavarski* (1554–1612, Armand III, pp. 127–8), 1572; znameniti medaljer i rezač dragog kamenja *Jacopo da Trezzo* (1515–1587, Armand 30), 1572; *Sebastian Záh* (rođen 1527. i njegova žena *Susana Schlechtin* (Armand 33–34; Lanna 1076–78, 1079–80), 1572; *Paul Sixt von Trauthson* (c. 1550–1621, Armand 20; Domanig 250; Bergmann LXXVI)⁹, 1574; talijanski slikar i arhitekt *Pietro Ferrabosco* (Armand 18), 1575; *Johann Friedrich II. von Sachsen-Gotha* (1529–1595) i njegova žena *Elizabeta Bavarska* (1541–1594, Armand 27–28; Domanig 248), 1576; *Baldassare Charanso a Ravoyra* (rođen 1535; Armand III, 128–9), 1578; te *Girolamo Scotti iz Piacenze* (Armand 28; Lanna 1081; Domanig 252), 1580. Radove je signirao s A.A., A.AB., ali najčešće s AN. AB. (A i B u ligaturi).

Uz portrete Abondio se posvetio sakralnoj umjetnosti – tako su nastale i plakete s *Bogorodicom i Isusom* (Armand III, p. 128)¹⁰, s *Kristom* (Fiala 4388; Lanna 1082), odnosno *Spasieljem* (Domanig 760; Fiala VI, 7)¹¹, te ona sa sv. *Jurjem*¹². Spominje se i unikat modela za talir, u srebru¹³, a kao kuriozum krmača, također od srebra, izlivena kao nagrada za gađanje u Prateru¹⁴.

Postoji i određeni broj medalja koje nisu signirane, a koje se po stilskim osobinama obično pripisuju Abondiju. Na njima vidimo slijedeće ličnosti: liječnika *Kratona von Craftheima* iz Wrocawa (umro 1585, Armand 35), osobnog liječnika triju careva, Ferdinanda I, Maksimilijana II. i Rudolfa II; *Hieronymusa Wurmpranta* (1542–1597, Armand 36); *nadvojvodu Maksimilijana* (1558–1618, Armand III, p. 129); *Ulricha Molitora* (Müllera), opata sv. Križa kod Badena iz god. 1581. (Armand III, p. 129; Domanig 255; Bergmann LIV)¹⁵, a možda i njegova nasljednika u toj cistercijskoj opatiji, *Matthiasa von Säussensteina*¹⁶; *Jakoba Rulichiosa* (Domanig 254); *Antona Muysa* (Lanna 1084; Domanig 253); *Jacopa Antonija Sorru*, 1561 (Lanna 1075); te medalju sa četiri poprsja, *Henrika II, Karla V.* itd. (Lanna 436).

Kako je Abondio izgledao, možemo vidjeti na *medalji s autoportretom*, nekada u zbirci T. W. Greenea u

Winchesteru (Armand 1), te na bakrorezu iz ruke šibenčanina Martina Kolunića Rote (Šibenik c. 1532 – Beč 1582/3)¹⁷ iz godine 1574, koji je također, kao i Abondio, portretirao Antuna Vrančića.

Srebrna medalja u numizmatičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu ima ovaj opis:

AV: RVDOLPHVS II ROM IMP: AVG: Poprsje cara, gologlavo, s gustim kratkim uvojcima, bradom i brkovima; s visokim ovratnikom; u ukrašenom oklopu i plaštu s kopčom na lijevom ramenu, nadesno.

RV: (grančica) SALVTI PVBLICAE (grančica) Među oblacima orao leti raširenih krila prema Oku svijeta.

Lijevano srebro, 46 mm, 24,62 g; Arheološki muzej u Zagrebu, Inventarska knjiga srednjovjekovnog i novijeg novca, br. 7038.

Zagrebački je primjerak vrlo dobro sačuvan, tek s gornje strane može se uočiti trag skinute ušice. Kupljen je zahvaljujući naporima Josipa Brunšmida godine 1911. za 60 kruna, na aukciji kod Adolfa Hessa u Frankfurtu, na kojoj su rasprodani duplikati iz carskog numizmatičkog kabineta Ermitaža u ondašnjem Petrogradu¹⁸. Identične su medalje poznate iz samo nekoliko značajnih numizmatičkih zbirki – tako npr. Leopolda Welz von Wellenheima¹⁹, kneza Montenuoya²⁰, baruna Lanne u

⁵ Bergmann, J., o.c., pp. 109–114.

⁶ Bergmann, J., o.c., pp. 114–119.

⁷ Bergmann, J., o.c., pp. 120–126.

⁸ Bergmann, J., o.c., pp. 81–109.

⁹ Bergmann, J., o.c., pp. 227–236.

¹⁰ Numizmatikai közlöny, 25/1926, 36.

¹¹ Česká a slovenská medaille 1508–1968, Praha 1969, 11, br. 121–122.

¹² Katz, V., o.c., 1930.

¹³ Fiala, E., *Beschreibung der Sammlung böhmischer Münzen und Medaillen*, Prag 1888, 137, br. 1420.

¹⁴ Kenner, F., o.c., 1886, 5117.

¹⁵ Bergmann, J., o.c., pp. 24–29.

¹⁶ Domanig, K., o.c., pp. 41–42.

¹⁷ *Enciklopedija likovnih umjetnosti*, 3/1964, 209.; cf. *The Illustrated Bartsch*, 33/1979, p. 64, 56 (264). Najljepše zahvaljujem R. Gotthardi-Škiljan na nesebičnoj pomoći.

¹⁸ Adolph Hess Nachfolger. *Doubletten des Kaiserlichen Münzcabinet*

Pragu²¹. Jedan primjerak je opisao Fiala²², a jedan srebrni i jedan olovni odlivak bili su izloženi u Pragu godine 1969²³. Naravno, da jedan live i cizelirani primjerak pripada Bečkoj zbirci^{23a}.

Medalja je prema postojećim podacima nastala u povodu nastupa prijestolja cara Rudolfa II, god. 1576²⁴. Kao princa otac je Maksimilijan Rudolfa poslao u Španjolsku Filipu II, jer on tada još nije imao nasljednika, u Austrijske se je zemlje Rudolf vratio tek 1572. kad je postao kraljem Ugarske. Okrunjen je zatim za kralja Češke i rimskoga kralja, a nakon smrti oca bio je izabran za cara. Isprva je kao vladar s odličnim kvalitetama, dobrim odgojem i inteligencijom mnogo obećavao, no na žalost sva je njegova vladavina prošla u krvavim ratovima katoličkih knezova s protestanstkima, premda je on sam bio tolerantan. Ratovi su se vodili i s Turcima, a nesuglasice su iz godine u godinu bivale sve jače i unutar same vladajuće dinastije. Car se sve više povlačio od svijeta i vladanje prepuštao zlonamjernim ministrima, pa je na kraju njegov brat Matija bio prisiljen da kormilo države uzme u svoje ruke.

Rudolf II. je izvanredno zanimljiva i kompleksna ličnost. Govorio je više jezika (osim češkog – a živio je stalno u Pragu), bavio se astronomijom i astrologijom

i za dvorske astrologe pozvao Tycha Brachea i Johanna Keplera. Zanimala ga je i alkemija, no iznad svega je bio prijatelj lijepih umjetnosti. Na polju likovnih umjetnosti je za svoje doba imao vrlo istančan ukus, o kojemu govore sačuvane slike njegove galerije, te brojni predmeti umjetničkog obrta koje je naručivao. Među tim najodabranijim ljepotama mogli su se otkriti i ekzotični predmeti kao npr. indijanska pera, ispunjeni krokodili, kutije s magnetitima – i tri čavla iz Noine arke.

Na medalji car je prikazan kao dvadesetčetvorogodišnji muškarac (rođen je 18. srpnja 1552. u Beču) s gustom kosom, bradom i brcima potkresanim na španjolski način; čelo mu je visoko, nos pravilan, a donja usnica osobito naglašena – nasljeđe burgundskih i habsburških predaka. Pogled je uperen prema horizontu, a uho osobito lijepo modelirano. Glava je uokvirena u visoki naborani okovratnik, a poprsje stegnuto u bogato cizelirani oklop s plaštem. Na sličan je način Abondio prikazao i ostale odrasle nadvojvode i većinu dvorjanika. Najbliži je carevu liku portret Paula Siksta Trauthsona (Armand 29). Zanimljivo je da Rudolf II. na grudima ne nosi obješen red Zlatnog runa dostupnog samo carskoj kući i rijetkim predstavnicima najvišeg plemstva, npr. Wratislavu Pernsteinu (Armand 24).

der Eremitage in St. Petersburg. Münzen und Medaillen verschiedener Länder. Frankfurt am Main, 1911, 2, br. 21.

¹⁹ *Verzeichniss der Münz- und Medaillen-Sammlung des kaiserl. königl. Hofrathes und Mitgliedes mehrerer gelehrten Gesellschaften, Herrn Leopold Welzl von Wellenheim, . . . II/1, Wien 1844, 355, br. 6941.*

²⁰ *Verzeichniss verkäuflicher Münzen aus der fürstlich Montenuovo'schen Münzsammlung,* Frankfurt am Main, 1880, Adolph Hess, 7, br. 639.

²¹ *Sammlung des +Freiherrn von Lanna,* Prag, III. Medaillen und Münzen, Prag 1911, 61, br. 747.

²² Fiala, E. o.c., 1888, 133, br. 1391. – R.R.

²³ *Česká a slovenská medaille,* Praha 1969, br. 125–126.

^{23a} Domanig, K., *Porträtmedaillen des Erzhauses Österreich von Kaiser Friedrich III. bis Kaiser Franz II.* Wien 1896, 11, br. 115; T. XVI, 115.

²⁴ Buddai. *Allgemeines historisches Lexicon. . .*, IV, Leipzig 1722, 127–128; Pflugk=Hartung, J. v., *Weltgeschichte. Geschichte der Neuzeit. Das religiöse Zeitalter 1500–1650,* Berlin 1907, 430, 431, 435ff, 552, 592, 609; Friedell, E., *Kulturgeschichte der Neuzeit,* I, München 1927, 361, 376.

von Kroatien ohne männlichen Nachkommen starb und die Macht somit auf seine Frau Jelena die Schöne überging. Sie war ungarischer königlicher Abstammung aus dem Geschlecht der Arpadovic. Ihr Bruder Ladislaus, der König von Ungarn wollte deswegen beweisen, während er kroatische Länder eroberte, daß er einen Erbschaftsanspruch auf den kroatischen Thron hätte. So schrieb er im Jahr 1091 Oderizius, dem Abt des Benediktinerklosters auf Montekasino, ihn um Freundschaft bittend, folgenderweise: »... vicinis enim iam agere poteris, quia Slavoniam iam fere totam aquisivi...« Der Ausdruck »aquisivi« (erworben) bedeutet hier, daß ihm Slawonien bzw. (aliter) Kroatien auf legalem Weg und nicht durch Eroberung zuteil geworden ist. Der Mantel, auf dem dargestellt wird, daß die königliche Macht von König Zvonimir auf Königin Jelena die Schöne übertragen wurde, um damit auch auf ihren Bruder Ladislaus überzugehen, ist zu einem öffentlichen Dokument geworden.

Der Mantel selbst ist sehr verschlissen, rissig und beschädigt, die Figuren, 26, bzw. 21,7 cm groß, sind deutlich zu sehen, und die Farben sind erkennbar. Die Gestalten sind flach und linear dargestellt, mit einem Versuch in den Raum einzudringen, wie das auch in der Plastik dieser Zeit der Fall war, was auch auf die Herkunft aus einem provinziellen Zentrum schließen läßt.

Kruno Prijatelj

MINIATURES IN SPLIT BREVIARY OF 1291 FROM CORRER MUSEUM, VENICE

In his text on the miniatures in the Split Breviary of 1291 from the Correr Museum in Venice the author characterizes their style as Valentin. However, it is still not clear whether its origins are Venetian or Dalmatian. The author discerns two different miniature authors: the first one's style characterized by Romanesque and Byzantine elements, the latter artist's by Romanesque and slightly Gothic traits. In his comparison of the Split Breviary with its European contemporaries the author emphasizes its colorism as well as the owner's high culture.

Ivan Matejčić:

THE EARLY RENAISSANCE ANNUNCIATION GROUP OF PULA

Several texts on the sculpture of the Madonna of the Annunciation from the Archaeological Museum in Pula have appeared in professional journals. Gnirs attributes it to a master of Giovanni Buono's workshop. V. Ekl also regards it as a Venetian sculpture from the beginning of the sixteenth century. R. Ivančević associates it with the Dalmatian sculptors Juraj Dalmatinac and Nikola Firentinac. Recently the second figure of the group has been discovered and thus raised the issue of the said Annunciation. Numerous analogies indicate the origins of the Angel and the Virgin Mary in the Venetian sculpture of the Early Renaissance. Striking similarities with the works of this complex enable a direct attribution of the group.

The Pula Annunciation was made in the workshop of Pietro Lombardo. He and Antonio Rizzo were the leading figures of Venetian sculpture of the Early Renaissance. The statue of the Virgin Mary can most obviously be compared to Lombardo's sculpture in the Venetian church of St. Giobbe depicting the same theme. The two sculptures share the same posture and a very similar system of draperies. Pietro's sculpture of Justice from the Malpiero monument at SS. Giovanni and Paolo was used as comparative material for the details. The eye and mouth cuts, a stereometric rendition of the face, as well as the technique employed on the surface are all very similar. The closest resemblance can be seen between the statue of the Virgin and the relief with the Resurrection of Jesus Christ at Scuola di Giovanni Evangelista. The Christ had originally belonged to the dismantled tombstone of the Barbarigo dodes, recently attributed to Pietro Lombardo. This striking resemblance between the two suggests both were made at the same time, i. e. the 1490's. The work of Pietro Lombardo shows many a stylistic parallel with the sculpture of the Angel of the Annunciation. A drapery different from that of the Virgin's as well as coarser rendering of the face suggest an assistant's hand. Certain details on the Angel's face appear on the sculptures of the architect and sculptor Giovanni Buora, who often collaborated with P. Lombardo and mainly followed his style.

There are no records about the arrival of the Annunciation in Pula. It is thus possible that the statues from Pula belonged to the Annunciation from the Barbarigo tomb. They may have reached Pula after its dismantlement in 1808.

Ivan Mirnik

ANTONIO ABONDIO: THE MEDAL OF RUDOLPH II

The Numismatic Collection of the Archaeological Museum in Zagreb owns one of the many superb medals modelled by Antonio Abondio (Milan 1538–Vienna 22nd May 1591), the Italian whose art conquered not only the imperial courts of Vienna and Prague, but those of Spain, Germany and the Netherlands. The said medal was cast in 1576 to mark the accession of the 24 year old Rudolph II to the throne of the Holy Roman Empire. On the obverse his bareheaded cuirassed bust is accompanied by the legend RVDOLPHVS II ROM IMP: AVG, whereas the reverse shows an eagle flying among the clouds, the letters celebrating the SALVTI PVBLICAE. It is of silver, 46 millimeters in diameter, bearing the catalogue number 7038. The medal was purchased in 1911 in Frankfurt at the auction where St. Petersburg's Imperial Hermitage duplicates were sold at Adolph Hess'.

Identical medals formed part of the famous collections owned by Leopold Welzl von Wellenheim, Prince Montenuovo, Baron Lanna, as well as by Ernst Prince of Windisch-Grätz, etc.

In addition the author describes the artist's life and works dating between 1561 and 1587, which have been the subject of many articles.

Grgo Gamulin

ITALIAN SEICENTO MASTERS – PROPOSED AND POSITIVE ATTRIBUTIONS

The author's long-standing research and study of old masters' works in private and public collections of Croatia and Yugoslavia has resulted in a number of indicated as well as definitive attributions. The paper deals with the Italian masters of the 17th century: F. Bassano, G. Forabosco, A. Carneo, G. Carpioni, P. Negri, F. Rosa, G. Molinari, M. Liberi, G. Lazzarini, P. Pagani, A. Zanchi, A. Litterini and S. Forcellini.

Mirjana Repanić-Braun

HANS GEORG GEIGERFELD IN CROATIA

Hans Georg Geigerfeld was one of the most prominent painters of 17th century Slovenia. The majority of his work was done between 1641 and 1681 beginning with three paintings for the city chapel in Ortnek. Very few facts are known about his long life. In 1659 he made a contract with Ivan Flegler, the rector of the Jesuit college, for painting and gilding the great church stools, the pulpit and the organ in the church of Saint Catherine in Zagreb. In 1668, 1670 and 1673 he was elected city magistrate in Novo Mesto. In 1681 his name appears in a contract by which he was due to accomplish two paintings for the altar of Saint Ignatius together with his assistants in the same church. Shortly after the contract was signed Geigerfeld died. On the basis of documents which verify his sojourn and activity in Zagreb and Croatia, and on the basis of comparative analysis of his works, it is possible to attribute the following works to Geigerfeld and his workshop: Saint Dionysius and the two martyrs, Saint Vitus, Saint Barbara and Saint Apollonia on the altars of Saint Catherine's church; the painting at the high altar of Saint Michael's church in Vugrovec, and two paintings in the Franciscan monastery in Klanjec. Inherent in these paintings are peculiar values of colour and form that are characteristic of Geigerfeld and show a striking similarity with his other known works. The artist broadened his essentially Mannerist approach with certain Baroque features, yet the Mannerist sensibility remained the predominant aspect of his art. In his works light and colour merge and form an interesting effect of luminosity, and regarding the space in some of his paintings there is no firm perspective basis. Geigerfeld had a strong sculptural feeling for form which he reinforced with the use of light and shadow.

Zusammenfassung

Doris Baričević

CLAUDIUS KAUTZ, BILDHAUER DES STEINERNES DENKMAL MARIA IMMACULATA AM MARKUSPLATZ IN ZAGREB

Als größtes steinernes Denkmal Zagreb wurde im Jahr 1740 auf dem Markusplatz der oberen Stadt Gradec eine Säule mit der Statue der Unbefleckten Empfängnis – Maria Immaculata – aufgestellt. Am Fuße der Säule standen die vier Heiligen Joseph, Johannes Evangelista, Johannes der Täufer und Johannes von Nepomuk. Der untere Teil des Postaments trug die Wappen der Stadt Zagreb und Kroatiens (?), während am oberen Teil des massiven Postaments an zwei Seiten Reliefs mit der Darstellung der Flucht nach Ägypten und der Taufe im Jordan angebracht waren. Nach dem erhaltenen Vertrag war der Autor dieses steinernen Denkmals der in Gradec lebende Bildhauer Claudius Kautz. Das stark beschädigte Denkmal wurde aus Anlaß des Besuches von Kaiser Franz Joseph im Jahre 1869 in Zagreb entfernt, und seine Teile galten bislang als verschollen. Nach einigen alten Photographien zu urteilen sind jedoch zumindest die beiden obengenannten Reliefs erhalten und befinden sich heute im Lapidarium des Museums der Stadt Zagreb. Trotz starker Beschädigungen des weichen Sandsteins enthüllen sie noch die hauptsächlichsten stilistischen Merkmale dieses Zagreber Bildhauers des 18. Jhs. von dem sonst fast nichts bekannt ist. Anhand der beiden erhaltenen Reliefs wird hier der Versuch unternommen, diesem Bildhauer eine Anzahl von holzgeschnitzten Werken in Zagreb und seiner weiteren und näheren Umgebung zuzuschreiben. Dazu gehören Altäre und Kanzeln, sowie eine Anzahl einzelner Statuen, die sich zu einem stilistisch einheitlichem Werk verbinden dem im Rahmen der einheimischen kroatischen Bildhauerkunst des Barocks eine bemerkenswerte Rolle zukommt. Claudius Kautz hat demnach in diesem Gebiet eine etwa zwanzigjährige künstlerische Tätigkeit entwickelt. Seine Altäre und Kanzeln weisen eine dekorative Kompositionsweise auf und zeichnen sich durch ornamentale und dekorative Motive aus, die für seine Werkstatt charakteristisch waren. Dazu gehört als grundlegendes Schmuckmotiv noch immer das Akanthusblatt, das besonders an den schönen Altarflügeln mit Bandwerk durchflochten ist. Dazu gesellen sich fransenbesetzte kleine Vorhänge, Vasen, Füllhörner, Blumengirlanden und geriefelte breite Volutenbänder. Die Heiligenstatuen dieses Zagreber Bildhauers zeichnen sich durch schlanke und zarte, mäßig bewegte Figuren aus, mit feinen schön gebildeten Händen und etwas zu starken, ungeschickt geformten Füßen. Die Gewänder fallen in langen glatten Faltenbahnen mit leicht gerundeten Stäben bis zu den Füßen hinunter, wobei sich stets eine Längsfalte bis zur kleinen runden Basis senkt, und dadurch das etwas labile Standmotiv verstärkt. Die Kostüme zeichnen sich oft durch malerische Details und zahlreiche Ziermotive aus, besonders an den Miedern der weiblichen Heiligen. Als besonders charakteristisch muß man die Gesichter dieses Meisters hervorheben, mit ihren hohen gerundeten Backenknochen, der zugespitzten kleinen Nase über dem herzförmigen Mund, und den stark schräg gestellten Augen unter den hohen Brauenbögen. Von den Claudius Kautz zugeschriebenen Werken verdienen besondere Beachtung die Statuen für die Franziskanerkirche in Zagreb, die beiden Seitenaltäre in Vrapče, der Kreuzaltar in Remetinec, der Hauptaltar in Gornja Batina, der Hauptaltar der Kapelle in Bešlinec bei Čazma als gutes Beispiel eines kleinen, der hölzernen Dorfkapelle angepaßten Werkes, sowie die sehr schöne Kanzel der Pfarrkirche in Sveti Ivan Zelina unweit von Zagreb.

In Claudius Kautz scheint Zagreb in der ersten Hälfte des 18. Jhs. einen seiner bedeutendsten Barockbildhauer gehabt zu haben.